

Sobieszczak-Marciniak, Małgorzata

Drugi tydzień Marii Skłodowskiej-Curie, 3-10 listopada w Warszawie

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 50/1, 257-262

2005

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

m.in.: Hélène Langevin-Joliot – wnuczka uczzonej, Pierre Radvanyi, Michel Leduc, Jean Freney, Fabien Michel, Józef Hurwic, Andrzej Kułakowski, Jan Piskurewicz, Małgorzata Sobieszczak-Marciniak i Magdalena Środa.

Wystąpienie H. Langevin-Joliot miało charakter wspomnieniowy, a pozostałe referaty francuskie dotyczyły różnych aspektów odkrycia i wykorzystania pierwiastków promieniotwórczych odkrytych przez M. Skłodowską-Curie. Spośród polskich prelegentów J. Hurwic mówił o kulisach przyznania M. Skłodowskiej-Curie nagród Nobla, A. Kułakowski przedstawił historię powstania i rozwoju Instytutu Radowego w Warszawie oraz jego miejsce w dziejach radioterapii, J. Piskurewicz omówił udział uczzonej w międzynarodowej organizacji współpracy naukowej w ramach istniejącej przy Lidze Narodów Międzynarodowej Komisji Współpracy Intelktualnej, a M. Sobieszczak-Marciniak ukazała polskie korzenie Skłodowskiej-Curie i jej związki z Podhalem. Z kolei M. Środa (aktualnie minister – Pełnomocnik do Spraw Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn) mówiła o M. Skłodowskiej-Curie w kontekście rozwoju prądów feministycznych w XIX i XX wieku.

W trakcie konferencji A. Kułakowski – prezes Towarzystwa Marii Skłodowskiej-Curie w Hołdzie wręczył J. Hurwicowi dyplom członka honorowego Towarzystwa i pamiątkowy medal.

Konferencję i dyskusję zakończyło wystąpienie mera miejscowości Plateau d'Assy oraz miejscowych współorganizatorów: Marka Haftka i Anne Tobé.

Konferencja i poszczególne referaty spotkały się z dużym zainteresowaniem uczestników, szerokiej publiczności i lokalnej prasy, która zamieszczała obszerne relacje z przebiegu konferencji.

Małgorzata Sobieszczak-Marciniak

Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie

Jan Piskurewicz

Instytut Historii Nauki PAN

DRUGI TYDZIEŃ MARII SKŁODOWSKIEJ-CURIE 3–10 LISTOPADA W WARSZAWIE

W dniach 3–10 listopada 2004 r. trwał w Warszawie Drugi Tydzień Marii Skłodowskiej-Curie – nowa inicjatywa Dyrektoriatu Generalnego Komisji Europejskiej do Spraw Badań Naukowych oraz Krajów Członkowskich. Pierwszy odbywał się w ubiegłym roku w Brukseli; jako miejsce drugiego wybrano Warszawę, gdzie urodziła się Maria Skłodowska.

W 2002 r. Komisja Europejska utworzyła i nazwała imieniem Marii Curie akcje stypendialne, uznając szkolenia i rozwój kariery naukowej młodych pracowników naukowych za istotne czynniki w budowaniu Europejskiej Przestrzeni

Badawczej. Przyznanie nagród Marii Curie dla najlepszych naukowców-stypendystów europejskiego programu stypendialnego i ceremonia ich wręczenia stanowią zawsze jeden z głównych punktów Tygodnia. Na pozostałe składały się różne imprezy adresowane do nauczycieli, uczniów szkół ponadpodstawowych, studentów, naukowców i mieszkańców Warszawy. Udział w poszczególnych imprezach Tygodnia był bezpłatny.

Honorowy patronat nad całością objęli: Europejski Komisarz ds. Badań Naukowych oraz Minister Nauki i Informatyzacji – prof. Michał Kleiber.

Członkami Honorowego Komitetu Organizacyjnego byli: Rektor Politechniki Warszawskiej, Prezes Polskiej Akademii Nauk, Rektor Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, Rektor Szkoły Głównej Handlowej, Rektor Uniwersytetu Warszawskiego, Rektor Akademii Medycznej w Warszawie.

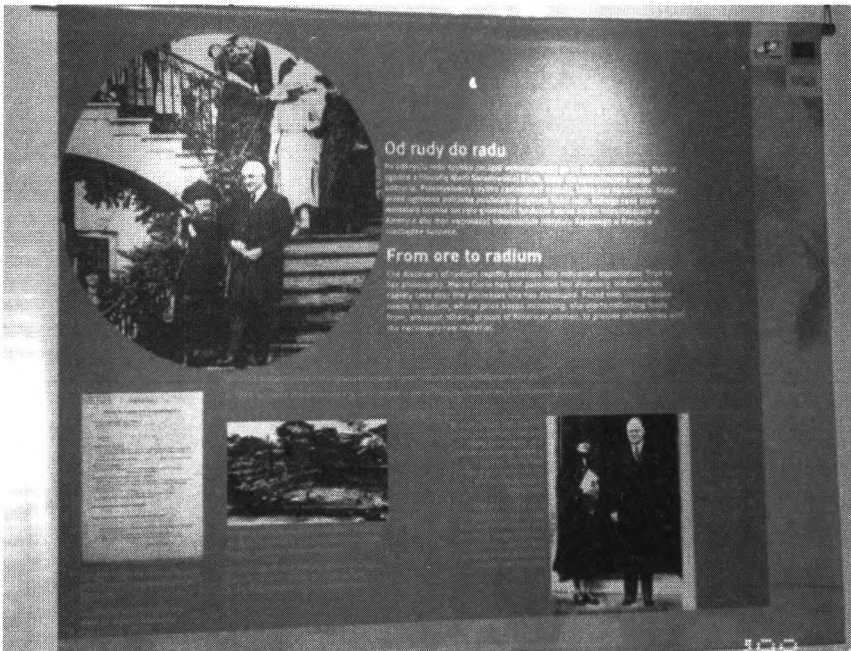
W organizację Tygodnia Marii Skłodowskiej-Curie zaangażowane były następujące instytucje: Dyrektoriat Generalny ds. Badań Naukowych UE; Krajowy Punkt Kontaktowy Programów Badawczych UE, IPPT PAN; Wydział Fizyki PW; Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie; Urząd Promocji Miasta Stołecznego Warszawy; Koło Naukowe Fizyków PW; Koło Naukowe CAMAC przy Wydziale Fizyki PW; Archiwum PAN. Organizatorzy imprezy pragnęli przybliżyć życie, pracę naukową i osiągnięcia wielkiej uczzonej; pokazać na jej przykładzie w jaki sposób odkrycia naukowe przyczyniają się do rozwoju nowych dyscyplin naukowych, jaką rolę odgrywają w naszym codziennym życiu; zachęcić do nawiązywania współpracy międzynarodowej pomiędzy instytucjami oraz pomiędzy uczniami, studentami, pracownikami naukowymi z różnych krajów; oraz promować mobilność naukowców.

Maria Skłodowska-Curie powiedziała kiedyś, że współpraca międzynarodowa jest zadaniem niezwykle ciężkim, ale warto je podjąć kosztem wielu wysiłków i poświęcenia. Jest to więc próba realizacji woli uczzonej.

Dla szerokiej publiczności w ramach Tygodnia przygotowano wiele imprez. Na Wydziale Fizyki Politechniki Warszawskiej otwarto polsko-angielską wystawę pt. „Maria Skłodowska-Curie – symbol i pasja”, gdzie pokazano losy uczzonej, jej uparte dążenie do celu, warunki w jakich pracowała, kontakty z uczonymi epoki, sylwetki fizyków, ich osiągnięcia naukowe. Nie zabrakło także plansz ilustrujących współczesne wykorzystanie prac uczzonej w zakresie chemii radiacyjnej, fizyki jądrowej, medycyny. Odkrycia jej stały się podwaliną rozwoju wielu dziedzin współczesnej nauki i metod badawczych, takich jak metody obrazowania w medycynie, leczenie raka, metody datowania etc. Po wystawie oprowadzali studenci Wydziału Fizyki demonstrując proste doświadczenia chemiczne i fizyczne: pomiary promieniowania kosmicznego i promieniowania minerałów, urządzenia przeznaczone do detekcji promieniowania jądrowego; wyjaśniając znaczenie i zastosowanie promieniotwórczości, pokazując w jaki sposób ta właściwość materii jest wykorzystywana w codziennym życiu.

Ryc. 1. II Tydzień M. Skłodowskiej-Curie 3–10 XI 2004 r.
Jeden z dwóch autobusów „Ogórków” jeżdżących po Warszawie 6, 7, 8 XI
„Warszawskimi śladami Marii Skłodowskiej-Curie”.
Fot. M. Sobieszczak-Marciniak

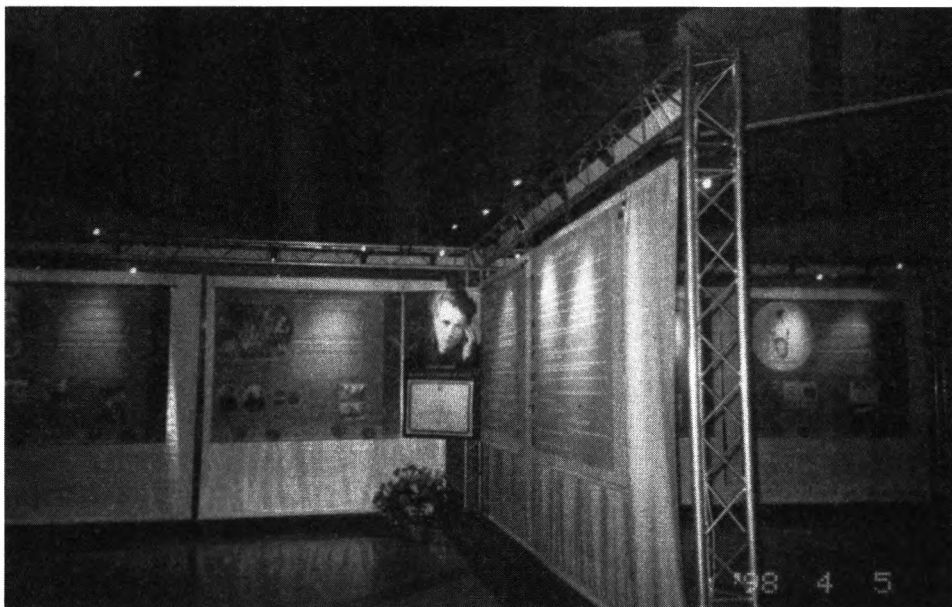

Ryc. 2. II Tydzień M. Skłodowskiej-Curie 3–10 XI 2004 r.
Wystawa „Maria Skłodowska-Curie – symbol i pasja” na Wydziale Fizyki PW”
Fot. M. Sobieszczak-Marciniak

Otwarcie wystawy towarzyszyły spotkania z nauczycielami i wykłady: „Maria Skłodowska-Curie – znana i nieznana” (mgr M. Sobieszczak-Marciniak, Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie); „100 lat rozwoju wiedzy o promieniotwórczości” (prof. W. Zych, Wydział Fizyki PW); „Promieniowanie w środowisku człowieka” (prof. J. Pluta, Wydział Fizyki PW). Wystawa zostanie w Muzeum, do dyspozycji zwiedzających, będzie można ją więc pokazywać w szkołach, domach kultury w całym kraju.

W dniach 6–8 listopada odbywały się autobusowe wycieczki „Warszawskimi śladami Marii Skłodowskiej-Curie”, można się było przejechać starymi autobusami zwanymi „ogórkami”, które z pewnością nieco starsi warszawiacy dobrze pamiętają i odwiedzić miejsca, z którymi uczona była związana nie tylko przed opuszczeniem Warszawy, ale także w trakcie późniejszych wizyt. W czasie 1,5 godzinnej wycieczki zatrzymywaliśmy się przy dawnym Muzeum Przemysłu i Rolnictwa (dziś Centralna Biblioteka Rolnicza), gdzie oglądaliśmy wystawę ukazującą dzieje tej placówki i jej związek z Marią Skłodowską oraz oficynę, w której mieściło się laboratorium chemiczne – miejsce pracy Marii. Jej słowa „*Gdyby mnie dobrze nie nauczyl w Warszawie analizy chemicznej profesor Napoleon Milicer i jego asystent doktor Kossakowski, nie wydzieliłab radu. . .*” świadczą dobitnie o wykształceniu, jakie wyniosła uczona z Warszawy przed wyjazdem na studia do Paryża. Dalej nasza trasa wiodła Krakowskim Przedmieściem obok pomnika Bolesława Prusa, opodał byłego Gimnazjum Rządowego, do którego uczęszczała Maria, Hotel Bristol i Europejski, gdzie w latach 1913–1925 odbywały się bankiety i uroczystości ku czci uczoney z jej udziałem. Mijając Uniwersytet Warszawski i Pałac Staszica, przewodnicy opowiadali o jej związkach z Wydziałem Fizyki UW, o wykładzie wygłoszonym w Instytucie Francuskim w 1925 r. w Pałacu Staszica, o członkostwie honorowym uczoney w Towarzystwie Naukowym Warszawskim, które mieściło i mieści się nadal w tym budynku. Kolejnym etapem był Ogród Saski, przez który wiodła codzienna droga młodej Marii z mieszkania na Lesznie do szkoły – pensji Jadwigi Sikorskiej przy Marszałkowskiej i Królewskiej. Przewodnicy przypominali tu codzienny zwyczaj młodzieży inteligenckiej polegający na spluwaniu na pomnik postawiony przez cara Polakom – zdrajcom Powstania Listopadowego. Jadąc dalej w kierunku Instytutu Radowego, dziś Onkologii i siedziby Towarzystwa Marii Skłodowskiej-Curie w Hołdzie przy ul. Wawelskiej, mijaliśmy skrzyżowanie Al. Jerozolimskich i Marszałkowskiej, gdzie znajdował się Dworzec Kolei Żelaznej, z którego odjechała Maria do Paryża.

„*Moim najgorętszym życzeniem jest wybudowanie Instytutu Radowego w Warszawie*” – powiedziała kiedyś uczona. Dopięła swego dzięki pomocy siostry i ofiarności polskiego społeczeństwa. W latach 1925 i 1932 dwukrotnie przyjechała do Warszawy położyć jedną z pierwszych cegieł pod budowę Instytutu i na otwarcie tej placówki. Oglądaliśmy więc na Wawelskiej salę edukacyjną Bronisławy Dłuskiej, jej pokój, w którym zatrzymywała się także uczona w czasie

Ryc. 3. II Tydzień M. Skłodowskiej-Curie 3–10 XI 2004 r.
Wystawa „Maria Skłodowska-Curie – symbol i pasja” na Wydziale Fizyki PW”
Fot. M. Sobieszczak-Marciniak

pobytu w Warszawie, pamiątkową tablicę fundatorów, a także pamiątkowe drzewa, które posadziła w trakcie ceremonii otwarcia. Postaliśmy również chwilę przed pomnikiem uczonej, dłuta L. Nitschowej, osłoniętym w 1935 r.

Następnie ulicą Śniadeckich, dawniej Kaliksta, mijając pierwszą pracownię radiologiczną, której honorowym dyrektorem była Maria Skłodowska i w której otwarciu uczestniczyła osobiście, przeszliśmy do Politechniki Warszawskiej, którą również zwiedzała uczona. W 1926 r. uczelnia ta przyznała Marii Skłodowskiej-Curie tytuł *Doktora Honoris Causa* wydziału chemicznego. Całości wycieczki dopełniała wspomniana wyżej wystawa.

Warto w tym miejscu wspomnieć, że ogromną pomocą w opracowaniu trasy wycieczki i przeszkoleniu przewodników-studentów PW był dla mnie niewydany jeszcze, ale już gotowy, przewodnik pt. *Polskimi śladami Marii Skłodowskiej-Curie*, który powstał we współpracy Muzeum z prof. Janem Jaworskim (Wydział Chemii UW). W Muzeum Marii Skłodowskiej zorganizowano pokazy filmów biograficznych i chemicznych o promieniotwórczości, budowie atomu oraz laureatach Nagrody Nobla w dziedzinie fizyki i chemii. Ogromnym powodzeniem cieszyły się wykłady w naszym Muzeum, które wygłaszali profesorowie: W. Zych (PW), S. Chwaszczewski (Instytut Energii Atomowej, Świerk), H. Bem (Instytut Techniki Radiacyjnej PŁ), A. Górski (Instytut Immunologii Terapii Doświadczalnej PAN), A. Czerwiński (Wydział Chemii UW), J. Piskurewicz (Instytut Historii Nauki PAN), dr S. Latek (Państwowa Agencja Atomistyki),

dr H. Krajewska (Archiwum PAN), mgr M. Sobieszczak-Marciniak (Muzeum MSC). Tematyka spotkań była różnorodna: od znaczenia odkryć uczzonej dla ówczesnej fizyki i chemii, naturalnych izotopów, energetyki jądrowej na tle bilansu paliwowego Europy, poprzez blaski i cienie promieniotwórczości, rozważania na temat szans na powstanie energetyki jądrowej w Polsce, ukazanie wkładu uczzonej w prace nad przygotowaniem prawa naukowego, a także próby odpowiedzi na prowokujące pytanie o Marię Skłodowską-Curie jako typową przedstawicielkę epoki czy też zapowiedź nadchodzącego feminizmu. W Muzeum i Pałacu Staszyca odbywały się również wykłady polskich uczestników stypendiów Marii Curie.

W ramach Drugiego Tygodnia Marii Skłodowskiej-Curie miało także miejsce otwarcie Centrum Informacji Naukowej, dla naukowców przyjeżdżających do naszego kraju. Ma ono służyć pomocą tym, którzy odwiedzają Polskę w zapewnieniu im informacji bieżących dotyczących np. opieki medycznej, placówek, z którymi powinni nawiązać kontakt, regulacji prawnych etc.

Na uroczystość wręczenia nagród Marii Curie organizatorzy wybrali nieprzypadkowo dzień 7 listopada, datę urodzin uczzonej, a miejsce-audytorium Wydziału Fizyki Politechniki Warszawskiej. Patronat medialny nad całością objęło *Radio Dla Ciebie*, *Radio Polonia*, *WOT*, „Gazeta Wyborcza”. Stąd dzięki licznym audycjom, wywiadom, artykułom etc. informacja o odbywających się imprezach trafiła do szerokich kręgów odbiorcy. Szacujemy, że w Tygodniu Marii Skłodowskiej-Curie uczestniczyło około 4,5 tys. osób. Ta wysoka frekwencja świadczy zarówno o bardzo dużym zainteresowaniu postacią i dziełem uczzonej, ale także o potrzebach organizowania tego typu imprez.

Na koniec warto przytoczyć za „Gazetą Wyborczą” fragmenty sondy na temat wycieczki autobusowej, przeprowadzonej wśród warszawiaków:

„Sprowadziła mnie tu kobieca solidarność, bo Maria Skłodowska była wspa-
niałą kobietą, jednym z najwybitniejszych w świecie naukowców, w czasach
gdy kobiety mogły tylko haftować i uczyć się na pensji. Przyprowadziłam córkę
by też mogła się więcej o niej dowiedzieć”.

„Namówiłam na wycieczkę całą rodzinę- trzeba wykorzystać okazję lepsz-
ego poznania życia tej wielkiej Polki. Zwłaszcza, że z dobrodziejstw jej odkrycia
korzystamy wszyscy. Jestem lekarzem i na co dzień to robię”.

„Skłodowska-Curie to obok Kopernika jedyny polski naukowiec, który ma
ugruntowaną bardzo wysoką pozycję w nauce światowej. Gdy dowiedziałem się
o wycieczce jej śladami, od razu postanowiłem przyjsć i zabrać wnuka. Bywa-
łem w Muzeum Marii Skłodowskiej, ale pozostałych miejsc, z którymi była
związana nie znałem”.

„Nie miałem pojęcia, że w Warszawie jest Muzeum Marii Skłodowskiej-Cu-
rie, a tyle razy je mijalem”.

Małgorzata Sobieszczak-Marciniak
Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie
w Warszawie